

LITERAIR TIJDSCHRIFT
voor denkend Nederland
Hoofdredactie: A. C. Stel

Amsterdam, 1 April 2017

Graaf Dracula als de nieuwe Cagliostro

De hoofdredactie in gesprek met Hans Corneel de Roos

Vanochtend sprak de hoofdredactie met Hans Corneel de Roos – een Amsterdamse boekenspeurder met politicologiediploma die sinds 1986 in München (Beieren) woont. In 2012 publiceerde hij een artikel over de Nederlandse afkomst van Professor van Helsing – de beroemde geleerde uit de vampierroman *Dracula* – in het bekende literaire tijdschrift *De Parelduiker*. Vijf jaar later is hij nog steeds met *Dracula* bezig. In Januari 2014 ontdekte hij dat de IJslandse vertaling van *Dracula* door Valdimar Ásmundsson uit het jaar 1900 eigenlijk géén echte vertaling van Bram Stokers roman was, maar een *bewerking*. Zijn boek *Powers of Darkness* met een Engelse vertaling van de IJslandse tekst kwam op 7 Februari jl. bij Overlook Press in New York uit. Maar sindsdien schijnt er al het een en ander gebeurd te zijn; nieuwe vondsten van nóg vroegere *Dracula*-vertalingen uit Scandinavië werden aangekondigd. Wij vroegen Hans de Roos naar de nieuwste stand van zaken – exclusief voor *T'is Fris*.

Meneer de Roos, uw boek is nu sinds zes weken of de markt, en het heeft in deze korte periode al nieuwe ontdekkingen op gang gebracht. Wat is er aan de hand?

De vraag, waar ik in het jaar 2014 mee begonnen ben, was of er een directe verbinding tussen Bram Stoker en IJsland geweest was. Voordat hij zijn roman schreef had Stoker zijn notities ter papier gebracht. Van sommige ideeën is niet veel over gebleven; in de uiteindelijke versie van *Dracula* zijn ze niet meer te vinden. Ze werden ook nooit gepubliceerd, totdat ze pas aan het eind van de 20ste eeuw opnieuw ontdekt werden. In de IJslands versie vond ik echter ideeën terug, die ook in Stokers notities stonden. Bijvoorbeeld het idee, dat het huis van Graaf direct in London zou staan, en niet 20 km verder naar het Oosten. Of dat de Graaf een doofstomme huishoudster zou hebben. Zeven zulke concepties uit Stokers aantekeningen vond ik in de IJslandse versie terug. Hieruit leidde ik af, dat Stoker en Ásmundsson ideeën moeten hebben uitgewisseld, direct of via een tussenpersoon. Het bewijs hiervoor kon echter nooit gevonden worden. Brieven of dagboeknotities over een visite o.i.d. werden nooit ontdekt. Daarom bleef mijn vermoeding een onbewezen hypothese.

En hoopt u het bewijs nog te vinden?

Daar is nu weinig kans meer op. Op 2 maart kwam ik van een reis in Azië terug. Thuis vond ik een email van een schrijver en uitgever uit Zweden, Rickard Berghorn, die me vertelde, dat er in Zweden ook een vertaling van *Dracula* bestond, die dezelfde titel had: *Machten der Duisternis*. Deze Zweedse versie, *Mörkrets makter*, was zelfs een half jaar ouder dan de IJslandse, *Makt myrkranna*. Hij vermoedde, dat de IJslandse versie een verkorte vertaling van de Zweedse tekst was.

En? Had deze Zweed gelijk?

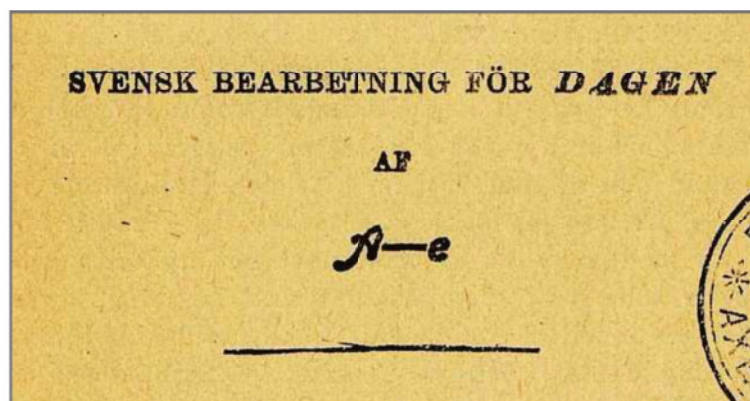
Ja, het klopte. Dat wil zeggen, in de Zweedse Koninklijke Bibliotheek vond ik inderdaad een vroege Zweedse bewerking van *Dracula*. Maar toen ik begon, deze versie met de IJslandse tekst én met de opmerkingen van Rickard Berghorn te vergelijken, bleek, dat er iets niet klopte met zijn beweringen. Hij had me verteld, dat de Zweedse versie *langer* was dan *Dracula*, het Engelse origineel. Maar de versie, die ik uit Stockholm gekregen had, was *korter*. Ook had hij me verteld, dat in de Zweedse versie, de *hele* roman in de vorm van dagboeken en brieven verteld werd, net als in *Dracula*. Maar in mijn Zweedse tekst wisselt de roman in het tweede deel van de dagboekvorm naar een gewone vertelvorm, met hoofdstukjes, precies zoals in de IJslandse tekst die ik vertaald had. Ik vroeg Rickard, of hij misschien een andere variatie van *Mörkrets makter* had dan ik. Dat bleek dan inderdaad het geval te zijn.

En waar was de IJslandse versie dan op gebaseerd? Op de lange of op de korte Zweedse versie?

Op de korte, neem ik aan, omdat de indeling in hoofdstukjes in de IJslandse versie hetzelfde is als in deze kortere Zweedse versie. Er zijn alleen maar een paar hoofdstukjes weggelaten, bijvoorbeeld over de figuur van Renfield, de geesteszieke patiënt van Dr. Seward. Maar voor de rest is bijna alles hetzelfde. In de IJslandse versie vinden we vele letterlijke vertalingen uit de kortere Zweedse versie. De Zweedse kranten, die de roman in hun dagelijks feuilleton (of twee keer per week) hadden gepubliceerd, hadden een verkorte versie als extra herdruk geproduceerd. Voor de IJslandse vertaler en uitgever, Valdimar Ásmundsson, was het natuurlijk makkelijker, zo'n handig boekje te vertalen, dan de losse bladzijden van de feuilletons uit te sorteren.

En wie was de vertaler voor die twee Zweedse variaties? Dezelfde man of vrouw voor de korte én de lange versie?

Ja, in alle twee gevallen was de vertaler een zekere "A-e" – hij of zij gebruikte een pseudoniem. In 1916 werd *Mörkrets makter* nog een keer in een tijdschrift herdrukt, in *Tip-Top*, en weer als een Zweedse bewerking voor de krant *Dagen*, door deze "A-e."

In Zweden was *Mörkrets makter* al bekend. Had daar al iemand ontdekt wie zich achter dat pseudonym verschool?

Niet dat ik weet. In ieder geval is er geen publicatie over die ik via het Internet kon vinden. Maar intussen heb er ik zelf een theorie over. Ik denk dat deze anonieme Zweedse vertaler/bewerker in werkelijkheid **Anders Albert Andersson-Edenberg** (1834-1913) was. Hij was een heel ervaren journalist, die in 1864 voor het bekende dagblad *Dagens Nyheter* begonnen was en daar tot 1873 als redactiesecretaris werkte. Maar al vanaf 1867 begon hij stukjes voor een nieuw maandblad te schrijven, *Svenska Familj-Journalen*. Vanaf 1873 werkte hij daar als vaste medewerker, vanaf 1877 als redactiesecretaris, vanaf 1883 was hij hoofdredacteur van dit maandblad. Vanaf 1887 was hij Stockholmcorrespondent voor diverse kranten.

Svenska Familj-Journalen,
Redaktör **Albert Anderson-Edenberg,**
utkommer under 1884 efter hufvudsakligen oförändrad plan, endast i vissa delar mer omfattande. Svenska Familj-Journalen, som vid årsskiftet börjar sin tjugotredje årgång, är nu landets äldsta och enda illustrerade tidskrift. Sveriges populäraste skriftställare lemna bidrag till hennes text. Afdelningen för originalillustrationer har ständiga bidrag af den nu äfven utom fäderneslandet prisbelönta och berömda artisten Carl Larsson, äfvensom af **O. Mankell, R. Haglund, Victor André, John Kindborg** m. fl. framstående konstnärer. Jemte ett sorgfälligt urval af *originalnoveller* och *skizzer*, allvarliga och muntra, *teaterstycken*, lämpliga att utföras i familjkretsen, kommer i följetongsafdelningen att inrymmas längre berättelser, hvarvid början göres med en skildring af **Emilie Flygare-Carlén**, kallad "*Arfvingen och hans motpart*". Derefter hafva vi i beredskap en spännande novell af **Amanda Kerfstedt**.

En waarom uitgerekend deze persoon? Er waren zeker ook andere journalisten, schrijvers en vertalers met "A" en "E" in hun naam?

Natuurlijk. Maar het bijzondere aan deze Andersson-Edenberg was, dat hij met **Harald Sohlman** (1858-1927) samenwerkte, de hoofdredacteur van de kranten *Dagen* en *Aftonbladet*, waar *Mörkrets makter* in 1899 en 1900 in afleveringen verscheen. De vader van Harald, August Sohlman, had al in 1873 een kunsthistorisch stuk voor *Svenska Familj-Journalen* geschreven, over oude ijzerbeslagen kerkdeuren. In 1874 behoorde Andersson-Edenberg tot de journalisten, die "Publicistklubben" oprichtten, een soort vakbond voor journalisten en fotografen. In de kranten van 1899 vond ik een aankondiging dat een speciaal jubileumboek ter gelegenheid van het 25-jarige bestaan van "Publicistklubben" verschenen was. Harald Sohlman had voor dit boek een bijdraag geschreven, terwijl Andersson-Edenberg samen met Hugo Victorin de redactie over dit boek voerde.

Nyss utkommet i alla boklädor :
EKO
Festschrift,
utgifven till
Publicistklubbens
25-årsjubileum.
Pris 1 krona.
Rikt och omvexlande innehåll. **Elegant utstyrsel.**
Requisitioner torde insändas till C. & E. Gernandts Förlags Aktiebolag, Stockholm.
Textbidrag af Andersson-Edenberg, J. A. Björklund, A. U. Bååth, Sigrid Elmblad, S. A. Hedlund, G. F. Hedvall, Carl Herslow, Bengt Hägge, Alfred Jensen, Jeremias i Tröstlösa, Aron Jonason, Carl Larsson, Claës Lundin, Georg Nordensvan, Viktor Rydberg, Birger Schöldström, Albert Seberg, Harald Sohlman, Emil Svensén, G. Torelius, Anna Wahlenberg, K. Warburg, Richard Wennerquist, Hugo Victorin, Harald Wieselgren, Henrik Wranér, Fr. Åkerblom, V. E. Öman.
Artistiska bidrag af Viktor André, G. Ankar-crona, Albert Engström, A. Forsberg, N. Kreuger och Carl Larsson.
Porträtt och autografer af klubbens samtliga 38 ordförande, porträtt af klubbens stiftare, af flertalet medverkande författare m. fl.

Kalmar 1899-05-31

Was dat de enige keer, dat die beide heren samenwerkten?

Nee. In de vijf jaren daarvoor waren er diverse vergaderingen van “Publicistklubbén” geweest waar comités ter voorbereiding van bepaalde grote gebeurtenissen gevormd werden. Harald Sohlman nam bijvoorbeeld actief aan de voorbereiding van het journalistencongres in Visby (1898) deel, en aan de voorbereiding van het internationale perscongres in Stockholm in 1897, het jaar van de wereldtentoonstelling. Hoewel Andersson-Edenberg en Sohlmann telkens in een ander comité zaten, is het nauwelijks voorstelbaar dat deze beide journalisten zich pas in 1899 hadden leren kennen. Harald Sohlman was hoofdredacteur van een van de toonaangevende Zweedse kranten, Andersson-Edenberg was een van de belangrijkste personen achter “Publicistklubbén.” Alle twee vochten voor betere rechten en een betere financiële compensatie voor journalisten.

Bovendien werkte Andersson-Edenberg heel vaak onder een pseudoniem. Voor *Svenska Familj-Journalen* schreef hij diverse artikelen onder het pseudoniem “A.-E.” – bijvoorbeeld over zijn reis naar Rome in 1870, of over Kasteel Borgholm, etc. Verder vertaalde hij ook een Noors theaterstuk van **Bjørnstjerne Bjørnson** (1832-1910), *Mellan drabbningarne: skådespel i en akt*, onder een soortgelijk pseudoniem, “A.E.” Deze vertaling werd in 1867 bei Bonnier in Stockholm uitgegeven. Ik denk, dat de overeenkomst met “A-e” voor beide pseudoniemen duidelijk is. Bovendien gebruikte hij nog bijna 10 andere pseudoniemen – voor zijn vertalingen, voor zijn gedichten, voor zijn stukjes als hoofdstadcorrespondent, als kunstcriticus, etc. daarom lijkt he me logisch, dat hij in 1899 opnieuw een pseudoniem gebruikte. Met het online-tijdschrift www.vampirisme.com had ik hierover op 28 Maart al een interview.

Jesses, dat is pas vier dagen geleden! Dan heeft u vandaag waarschijnlijk weinig echt nieuws voor ons?

Toch! Het onderzoek is nog niet afgesloten. Ik geloof dat een van de spannendste delen nog komt. Ik noem het “**de matrix der matrix.**” We kunnen ondertussen aannemen dat de Zweedse tekst die ik gevonden heb, de verkorte herdruk met de hoofdstukjes vanaf het eerste deel, de matrix voor *Makt myrkranna*, de IJslandse versie, was. Maar in de laatste dagen heb ik gemerkt dat onder deze Zweedse tekst nog een verdere matrix ligt.

Wat bedoelt u daarmee?

Ik heb nu een serie van artikelen en gedichten uit *Svenska Familj-Journalen* doorgelezen. Gelukkig is Zweeds niet zo moeilijk als IJslands. Of misschien kan ik het beter verstaan dan IJsland drie jaar geleden, omdat ik intussen IJslands geleerd heb. In ieder geval, ik kreeg de indruk dat Andersson-Edenberg in bepaalde gevallen teksten, die hij vroeger zelf geschreven had of die hij als medewerker of hoofdredacteur van *Svenska Familj-Journalen* gezien had, in zijn adaptie van Stokers *Dracula* opnieuw gebruikte.

Kunt u daar een voorbeeld van geven?

Een mooi voorbeeld is August Sohlmans artikel over **ijzerbeslagen deuren**, dat ik al genoemd heb. In *Mörkrets makter* zijn bijna *alle* deuren in Kasteel Dracula ijzerbeslagen, en bij iedere deur wordt dat uitdrukkelijk vermeld. Misschien was dat een soort *inside joke* tussen Andersson-Edenberg en Harald Sohlman, of een *hommage*; August Sohlman stierf in Juni 1874 bij een bootongeluk. Zeker weten kan men zoiets natuurlijk niet. Maar dat die ijzerbeslagen deuren in *Mörkrets makter* zó vaak en zó expliciet genoemd worden, dat gaf me wel te denken.

Dat is interessant. Zijn er nog meer zulke gevallen?

Wat me ook opviel is dat Tom Harker, het Zweedse equivalent van Stokers Jonathan Harker, zich bij zijn speurtocht door het bijna uitgestorven kasteel van Dracula zich met “de prins in het betoverde

slot” vergelijkt – “som prinsen i det förtrollade slottet.” Dat is een aanspeling op het **sprookje van Doornroosje**, als verteld door Charles Perrault (1628-1703). Maar zo’n romantische aanspeling is een beetje ongebruikelijk voor een vampierroman. In *Svenska Familj-Journalen* van 1873 vinden we dit sprookje echter weer terug: *Den sofvande prinsessan i den förtrollade skoge*, met tekeningen van Gustave Doré. Deze tekst werd over vier verschillende uitgaven van het maandblad verdeeld.

Een ander geval is dat Harker op de neiging van Graaf Dracula commenteert, zijn uiterlijk als een echte Dracula te roemen. Harker meent, dat bijna iedereen trots is op bepaalde – ook niet zo gunstige – trekjes, zo gauw ze op als “typisch” voor de familie gelden. Hier geeft Harker dan een voorbeeld uit het verhaal van **Robinson Crusoe**. In *Svenska Familj-Journalen* had Andersson-Edenberg *twee* keer over dit boek van Daniel Defoe geschreven: eenmaal over het verhaal zelf, in 1873, en eenmaal over het leven van Daniel Defoe, in 1880. Natuurlijk was Andersson-Edenberg niet de enige, die over de avonturen van Robinson Crusoe schreef in die tijd. Maar ik vond het opvallend, dat Harker net met *déze* vergelijking op kwam zetten, hoewel een ingesloten jonge advocaat waarschijnlijk aan heel andere dingen zou denken in zo’n situatie dan aan de psychologie van Robinsons knecht Vrijdag.

Zijn er verwijzingen of voorbeelden van beeldspraak die Bram Stoker zelf niet zou hebben gebruikt?

Ja. Het sterkste voorbeeld is de rol die bloemen in *Mörkrets makter* spelen. In *Dracula* worden bloemen slechts eenmaal genoemd, wanneer Professor van Helsing knoflookbloemen uit Haarlem laat komen. Deze bloemen spelen een praktische rol om de vampier op afstand te houden. Maar in *Mörkrets makter* worden **bloemen ook vaak in beeldspraak gebruikt**. Wanneer het blonde vampiermeisje haar hoofd naar Harker draait, vergelijkt hij haar hoofd met een bloem. En de Graaf vergelijkt de liefde met een bloem, die opgaat en bloeit, maar dan weer verwelkt, terwijl het volgende jaar weer *nieuwe* bloemen bloeien – nooit dezelfde. Dat is een beeldspraak, die ik bij Stoker nooit zo gezien heb. In *Mörkrets makter* vinden we ook bloemen in de kamer, waarin Lucy opgebaard is, en wanneer Dr. Seward op een soiré in Carfax hallucinerende ervaringen beleeft, schijnt de lucht met bloemen gevuld te zijn. De lucht rondom de slottoren waar Harker een nachtelijk *rendez-vous* met het vampiermeisje heeft geurt sterk naar bloemen – zo sterk, dat Harker er bijna van bezwijmt. Op

weg naar de Borgo-Pas ziet Harker overal prachtige bloemen – niet alleen bloeiende bomen, zoals in *Dracula*. Wanneer je de roman leest, valt het niet zo op, maar toen ik door de jaargangen van *Svenska Familj-Journalen* keek, vond ik het wel frapperend, dat overal over bloemen geschreven werd. Niet alleen in regelmatige botanische artikelen, over edelweiss, de Jericho-roos, viooltjes, orchideeën en nog veel meer andere soorten. In een artikel uit 1867 wordt de vrouw met een bloem vergeleken, terwijl de zon de mannelijke energie zou vertegenwoordigen. In ieder tweede, derde gedicht werden bloemen genoemd en bezongen! Zeker geen uitzondering voor de poëzie van die tijd – denk maar aan Frederik van Eeden. Veel van de gedichten in *Svenska Familj-Journalen* werden door Andersson-Edenberg zelf geschreven, onder verschillende pseudoniemen natuurlijk. Hij dichtte in een evocatieve, lyrische stijl, vaak in betrekking op natuurverschijnselen; denk maar aan *Iris* van Jacques Perk, dat in 1881 verscheen. Speciaal bloemen schijnen voor hem veel betekend te hebben, en ik heb de indruk, dat we dat in *Mörkrets makter* terugvinden. Hij schreef overigens ook heel veel artikelen over **oude kastelen en ruïnes**, een ander romantisch thema dat we in de Zweedse versie weer terugvinden, met de uitvoerige beschrijving van der architectuur van Kasteel Dracula.

Nog meer overeenkomsten?

Ja, er is nog meer, denk ik. De primitieve aanhangers van de Graaf, die op apen lijken, komen in Stokers *Dracula* niet voor – hoewel hij gekleurde mensen wél beschrijft in *The Mystery of the Sea* and in *The Lair of the White Worm*, altijd als afstotende, laagstaande figuren. Maar de beschrijvingen uit *Mörkrets makter* zijn uitvoerlijker, het gaat hier om een hele stam, niet om een individu. In *Svenska Familj-Journalen* vinden we regelmatig **geïllustreerde etnografische berichten** over exotische volksstammen. Die illustraties zijn belangrijk. In *Svenska Familj-Journalen* vinden we regelmatig prenten of een complete **“Bildergalleri.”** **Beelden, portretten, schilderijen** spelen in *Mörkrets makter* een veel groter rol dan in *Dracula*. Bram Stoker was medeoprichter van de tekenclub in Dublin, maar tekenen wordt in *Dracula* niet genoemd. In de Zweedse bewerking is een schilder te zijn een van de dingen die Harker zich dringend wenst wanneer hij het volksleven in Transsylvanië gadeslaat. Andersson-Edenberg recenseerde kunsttentoonstellingen voor *Dagens Nyheter*, zijn blad *Svenska Familj-Journalen* besteedde veel aandacht aan goede illustraties. Dat zou een van de redenen kunnen zijn dat schilderijen zo een belangrijke rol in *Mörkrets makter* spelen.

Muziek?

Ja, muziek ook. Tijdens de offer-ceremoniën wordt muziek met archaische trommels en bazuinen gemaakt. Maar in de beeldspraak worden ook opera's genoemd: **Der Freischütz** von Carl Maria Weber uit 1821, en **Tannhäuser** von Richard Wagner, uit 1845. In de Novemberuitgave van *Svenska Familj-Journalen* van 1872 vinden we overigens een groot, geïllustreerd artikel over Weber en *Der Freischütz* – opnieuw onder een pseudoniem. In de IJslandse versie is de aanspeling op Tannhäuser en de Venusberg weggelaten; in plaats daarvan noemt Ásmundsson de mythe van Hildur, Koningin der Elven. Ik denk dat zulke beeldspraak sterk van de persoonlijke smaak en de educatie van der vertaler of bewerker afhing. In *Dracula* wordt natuurlijk *Hamlet* genoemd; Andersson-Edenberg noemt **Duizend-en-Een Nacht**, wanneer Harker noteert dat zijn gesprekken met de Graaf iedere morgen afgebroken worden wanneer het licht wordt.

Hoe ziet u dan het gezamenlijk effect van al die verwijzingen en toevoegingen?

Ik denk dat de Zweedse bewerking de figuur van Graaf Dracula tamelijk veelzijdig maakt. In Stokers versie is hij een geïsoleerd overblijfsel uit vroegere tijden. Hij wordt door een onverklaarde wraakzucht gedreven: “Time is on my side. My revenge has just begun,” etc. Hij is eigenlijk een oorlogsheld uit de Middeleeuwen. Van Helsing zegt ook, dat hij in zijn tijd een groot denker en alchemist was. Maar in het plot van *Dracula* vinden we daarvan weinig terug. In *Mörkrets makter* doet hij echte experimenten om dode materie tot leven te wekken en hallucinaties op te roepen. En altijd draagt hij een soort uniform, als een gepensioneerde generaal. Ook de oude doofstomme vrouw

draagt een kostuum, en ook het vampiermeisje: Harker beschrijft haar kleding als een soort “Cupidokostuumpje” – wat dat in Andersson-Edenbergs tijd ook betekend mag hebben. Zelfs de Slovaken zien er niet alleen als straatrovers uit; Harker beschrijft ze als “theater-rovers.” Bij de hele clique van de Graaf zien we dus een **theatraals effect**, ze zien er altijd een beetje bizar en overdreven uit met hun pronkkoetsen en grote juwelen, terwijl we van Stokers Graaf Dracula alleen weten, dat hij in het zwart gekleed was.

Á propos Cupido: Andersson-Edenbergs publiceerde in Mei 1872 in *Svenska Familj-Journalen* ook een **gedicht over Amor** en noemt hem “de al-beheerser.” Dat past dan natuurlijk bei de mening van de “Zweedse” Graaf Dracula, dat de Liefde de wereld laat draaien. Deze Graaf is eenduidig een **libertin**, terwijl Stoker’s vampier geen echte erotische belangstelling vrouwen heeft. Hij gebruikt ze, om bloed te drinken en om wraak te nemen – waarvoor dan ook: uiteindelijk gebruikt hij ze om de **mannelijke** figuren te kunnen beheersen. Precies zo walgt Bram Stoker’s Jonathan na de eerste ontmoeting met de jonge vampiervrouwen van het idee, door hun gekust te worden, terwijl de “Zweedse” Tom er voortdurend van droomt, het blonde vampiermeisje nog één keer in zijn armen te kunnen houden.

Flickan och Amors-statyn.	
<p>Ser ni flickan der — man kan just skratta! — Vid en Amors-bild? Kan den hon fatta — Hon, som säkert aldrig varit kär? Må så vara! . . . men ni märker genast, Att hon ej i drömmar står allena: Drömmer ock, hvad marmorn innebär.</p> <p>Ty hvad var val Amor? — vill jag fråga — Hade <i>romantikens</i> varma låga Tändts af <i>honom</i>? Var hans svärmeri</p>	<p>Vid en <i>Frejas</i> trohets glöd med rätta Att förlikna? Nej! . . . ty af allt detta Knappt ett spår i sagan finna vi.</p> <p>Trolös, flyktig, skildras han af myten, Svärmisk, skälmsk, med tusen andra lyten — Böjd för list och yppighet och färd; Men hos alla Amor <i>kärlek</i> väckte <i>Till det sköna</i> — och sitt valde sträckte Han som “Allbeherrskarn” kring en värld!</p>

Een verdere belangrijke toevoeging is dat de “Zweedse” Graaf een **machtspoliticus** is. Hij is bezig de hele West-Europese democratie te ondermijnen. Dan is hij ook nog een soort **hogepriester** voor zijn eigen sekte. En, zoals gezegd, hij is ook een **actieve wetenschapper**, of een soort **toverkunstenaar** die met illusies werkt. Helemaal aan het eind van de Zweedse versie – althans van de tekst die ik nu studeer – wordt dat weer samengevat. De Graaf, of zijn *alter ego*, Markies Rubiano, wordt een “**nieuwe Cagliostro**” genoemd – naar de beruchte Graaf Alessandro di Cagliostro (1743-1795), die als charlatan, kwakzalver, alchemist en vrijmetselaar bekend werd. Misschien komt hier ook de associatie met diamantenhalskettingen vandaan; Cagliostro werd ervan beschuldigd, in een complot om het beroemde diamantencollier betrokken te zijn dat bijna de Franse staatskas ruïneerde. Cagliostros leven was algemeen bekend in de 19de eeuw. Vanaf 1846 schreef Alexandre Dumas een feuilletonromanserie over *Cagliostro*; een van de delen ging over de beruchte diamantenhalsketting. In boekvorm waren deze verhalen natuurlijk ook in Stockholm te koop. Johann Strauss II schreef een operette met de titel *Cagliostro* (1875), en een *Walzer*. In *Göteborgs Aftonbladet* van 28 November 1891 vinden we zelfs een verhaal met de titel *Een moderne Cagliostro*. Deze beeldspraak was dus niet nieuw in 1899-1900, maar zover mij bekend was Andersson-Edenberg de eerste die de verbinding tussen Graaf Dracula en Cagliostro duidelijk benoemde.

Från Aktiebolaget Hiertas Bokförlag hafva utkommit i

Godtköpsupplaga:

Alexander Dumas Romaner
i urval.

De tre musketörerna. 1: 50 (inb. 2: 50).
Myladys son. 2 delar. Tills. 2: 00 (inb. 4: 00).
Vicomte de Bragelonne. 2 delar. Tills. 2: 00 (inb. 4: 00).
Drottning Margot. Två delar. Tills. 2: 00 (inb. 4: 00).
Grefvinnan de Monsoreau. Två delar. Tills. 2: 00 (inb. 4: 00).
De fyratiofem. Två delar. Tills. 2: 00 (inb. 4: 00).
De båda Dianorna. Tre delar. Tills. 3: 00 (inb. 6: 00).
Josef Balsamo. Två delar. Tills. 2: 50 (inb. 4: 50).
Cagliostro. Två delar. Tills. 2: 50 (inb. 4: 50).
Drottningens Halsband. Två delar. Tills. 2: 50 (inb. 4: 50).
Ange Pitou. Två delar. Tills. 2: 00 (inb. 4: 00).
Grefvinnan de Charny. Fyra delar. Tills. 5: 00 (inb. 9: 00).
Grefven af Montecristo. Två delar. Tills. 3: 00 (inb. 5: 00).

Dagens Nyheter 1898-12-16

En modern Cagliostro.

En äfventyrare i stor stil tyckes den ryske industriddaren Savin, som för en tid tillbaka låt tala om sig i Tyskland, vara. Han står för närvarande inför rätta i Moskva. Med anledning däraf berättar "Standardens" korrespondent följande om honom:

Savin var som ung fänrik vid ett garde-regemente i Petersburg och lyckades som sådan på ett par år göra af med ett arf på 18 millioner kronor. För obehörigt förfarande i en penningangelägenhet måste han lämna militärtjänsten och började sedan sin äfventyrliga bana som industriddare, under hvilken han till en början i sällsynt hög grad hade tur med sig. Det var inom de högsta kretsar han röjde sig och förfärdade sina streck. Då marken i Ryssland blif honom för het förlade han sin verksamhet till Berlin, Paris och London.

På uppdrag af en finansfirma med vidsträckt förbindelser men något tvetydiga antecedenta begaf han sig åter till Paris till Bulgarien, där han gaf sig ut för att vara en prins af huset Bourbon som reste inkognito under namnet greve de Toulouse-Lotricus. Detta var under det i Bulgariens historia så märkliga året 1887.

I Ruzschuk möttes den förmerste prinsen af en ytterst smickrande skrivelse från regenten Stambulov, som erbjöd honom den genom revolten mot furst Alexander lediga tron.

Göteborgs Aftonblad 1891-11-28

oss ursinnig alla gästerna och satte sig att skriva; men sedan han påbörjat och sönderrivit flera bref, beslöt han att sända Murat till brodern. Murat kom i full uniform och väckte Lucien midt i natten. Då han omtalade hela förloppet, sade Lucien: — Säg min bror, att jag är otroligt öfver att han ino tycker om mitt giftermål, men att jag tycker om det och ämnar hålla fast därvid!

Morgonen därpå kom ett nytt bud, Cambores. Lucien skämtade med båda honom och sin fruktansvärde broder och brydde sig icke om dennas hotelser. Tvärtom visade han öfverallt sin fru så mycket som möjligt, förde henne på teatern, på baler och folkfester.

Förste konsul råkade i raseri. Hotande symptom började förgifta det unga parots lycka, och de märkte snart sjelfva, att de spelade ett farligt spel. En dyster tid bröt in, och så kom hertigens af Englien död som råga.

Då Lucien erfor hertigens slut, sade han till sin fru: — Han har smakat blod... låt oss draga oss undan!

Och de reste till Italien. I Rom fick Lucien ett bref från Tallöyrand, som formulerade kejsarens fördringar: "Efter som ni älskar er fru, vare det er tillåtet att behålla henne som er älskarinna, naturligtvis under förutsättning, att ni iakttaga nödig försiktighet!"

Lucien tyckte icke riktigt om, att en hustru — Tallöyrand hade ju beklädt en sådan plats — gjorde honom dylika förslag, hvadan han helt kort svarade: "Min herre! Jag ärar i er kejsarens minister, pade Toma, den vill jag skänka den sköna Kosara.

— Jag kan ej emottaga din gifva, svarade flickan lugt.

— Du har rätt, invände Stanko, genom penningar vinner man icke Kosaras hjerta.

— Hvem talar om det, ropade nu Toma förargad, hur kanske jag försökt vinna Kosara med pengar.

— Det ser åtminstone så ut, svarade Stanko elakt med ett hänfullt grin.

Toma var färdig att rusa upp, men Minko lade sig emellan och sökte försona sina båda vänner.

— Ingen strid eller oenighet, sade han, värt död i dag var kanske öfverlagadt, men då vi ej kunna få det ogjordt är det bäst att rådeli om huru vi skola afvärja följderna. När agan icke vänder tillbaka till Trebinje anställa turkarna efterforskningar, och om de då ik veta rätta sammanhangot kan det gå oss mycket illa.

Efter en längre rådsläpning beslöt man att afvakta händelseernas gång. Agans försvinnande hade väckt förvåning i Trebinje och orot hans vänner; de gingo därför ut att söka honom. I Zuboi fingo de veta, att agan därifrån ridit till Uvjece, men sedan dess icke varit synlig. Turkarna kommo då till staden.

I Uvjece väckte naturligtvis underrättelsen om att en ryttarskara på omkring hundra man var i antågande förfärlig uppståndelse. Man antog genast att turkarna kommo för att hämnas den dräpte agan.

Minko räddade den bestörta befolkningen, som ville fly in på regusanäkt område, att lägga sig i bakhåll för fienden och angripa den innan den hunne fram till sta-

Andersson-Edenberg was dus niet de enige die de naam Cagliostro kende?

Nee, zeker niet. Bram Stoker beschreef hem later zelf in zijn boek *Famous Impostors* (1910). Ik probeer hier alleen maar te verklaren hoe bepaalde namen of begrippen in de Zweedse versie van *Dracula* terechtgekomen zijn, *wanneer* we ervan uitgaan dat "A-e" het pseudonym voor Andersson-Edenberg was. Net zo interessant als de andere dwarsverbindingen is dat Andersson-Edenberg in 1882 een artikel über Luise zu Stolberg-Gedern en haar vriendschap met Josephine de Beauharnais in *Svenska Familj-Journalen* geschreven had, onder de titel *En salongens drottning*. De figuur van Josephine is waarschijnlijk de basis van het **verhaal-in-het-verhaal over de jaloerse Graaf** die zijn vrouw met haar jonge geliefde in een torenkamer liet insluiten. Louise zu Stolberg-Gedern was *jonger* dan haar man, de Engelse troonpretendent Carl Eduard Stuart, en daarom past de beschrijving van de overspelige Gravin in *Mörkrets makter* alleen of Josephine, niet op haar. Maar dat Louise van haar cholerische man wegliep omdat hij haar zou hebben geslagen is natuurlijk een interessant detail dat dan toch weer tot het beeld zou kunnen bijdragen dat in *Mörkrets makter* geschilderd wordt. Ook van

Gravin Ida Varkony wordt in de Zweedse (en IJslandse) versie overigens verteld dat ze de conversatie in haar salon "trots als een koningin" leidde, totdat Dracula zelf binnenkomt.

Betekent dat nu dat Andersson-Edenberg, niet Stoker dit subplot ontworpen had?

Ik weet het nog niet. Stoker kende de roman van Lepelletier, gebaseerd op het theaterstuk *Madame Sans-Gêne* van Sardou. Hierin worden de affaire van Josephine met de jonge officier Hippolyte Charles en Napoleons jaloerse reacties op Josephines boudoir-avonturen beschreven. Ook geen slecht uitgangspunt om zo'n subplot te ontwerpen, natuurlijk. Maar ik moet wel toegeven dat Andersson-Edenberg heel andere mogelijkheden en ambities dan Valdimar Ásmundsson had om uit *Dracula* zijn eigen verhaal te maken. Méér weten we waarschijnlijk pas wanneer we dat, wat Andersson-Edenberg in zijn leven alles zo geschreven heeft nog uitvoeriger geanalyseerd hebben.

Meneer de Roos, wij bedanken ons voor dit interview! Kunt u ons misschien nog verzekeren, dat dit alles geen Aprilmop is?

Wanner dit een Aprilgrapje zou zijn, dan zou ik hier nu niet voor u zitten, mevrouw Stel!

Daar moeten de lezers het dan maar mee doen!

Redactieadres:
Johanna Ter Meulenplein 40, 1018MM Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden.

Publicatiedatum: 1 April 2017.

Laatste revisie: 22:23 uur.